

Martina Šircelj

1930–2024

Bibliotekarka v Pionirski knjižnici v Ljubljani (1954–1960), njena vodja (1960–1975), pomočnica ravnatelja Narodne in univerzitetne knjižnice v obdobju 1980–1992

V letošnjem juliju smo se poslovili od naše drage stanovske kolegice, gospe Martine Šircelj. Njena poklicna pot je bila raznolika, bogata in ustvarjalna. Naj jo na kratko povzamemo in se ji s prispevkom skušamo zahvaliti za njen doprinos k razvoju bibliotekarske stroke, zlasti pa k pionirskemu razvoju slovenskega mladinskega knjižničarstva in preučevanja mladinske književnosti.

Martina Šircelj se je rodila 25. 5. 1930 v Smledniku, osnovno šolo in gimnazijo pa je obiskovala v Kranju. Vpisala se je na študij primerjalne književnosti in literarne teorije na ljubljanski Filozofski fakulteti, kjer je tudi diplomirala. Takoj po diplomi, leta 1954, se je na povabilo takratnega ravnatelja ljubljanske Pionirske knjižnice, Frančka Bohanca, kot sveže diplomirana komparativistka zaposlila v omenjeni knjižnici. Skoraj sočasno je nastopila službo tudi njena študijska kolegica Andra Žnidar, poleg že delujoče Pionirke Miše Sepe in drugih sodelavcev. Kasneje se jim je pridružila tudi Marjana Kobe, kot bibliotekarka, vodja pedagoških dejavnosti. Kot je kolegica Martina zapisala v publikaciji ob 50. obletnici Pionirske knjižnice (1998) *Pionirji smo tudi mi – knjižničarji* v svojem spominskem prispevku *Knjiga čaranja: »Eno pa drži: malokatera knjižnica na Slovenskem se je lahko v tistem času ponašala na svojem začetku s tako strokovno ekipo kot takrat PK«*.

S prihodom v ljubljansko Pionirsko knjižnico (po besedah dr. Marjane Kobe je bil tam »strokovno inovatorsko naravnan kolektiv«), s strokovnim delom v njej in zorenjem, kasneje tudi z njenim vodenjem, se je spoštovana kolegica Martina Šircelj začela specializirati na področju mladinskega in šolskega knjižničarstva in ga želela razvijati v smeri najboljših strokovnih evropskih zgledov.

Pionirska knjižnica se je tedaj že začela razvijati v sodobno knjižnico za mlade in v njej so se postopoma oblikovali tudi oddelki za estetsko vzgojo mladih (poimenovanje Center za estetsko vzgojo mladine), kjer so (kako sodobno in vizionarsko!) sodelovali strokovnjaki za različna umetniška področja (likovno vzgojo, izrazni ples, gledališko vzgojo, mladinsko in eksperimentalno gledališče, lutkovno vzgojo, filmsko vzgojo, učenje tujih jezikov). Ta koncept je izhajal iz tedanjega strokovnega prepričanja, časa po 2. svetovni vojni, naj bo umetnost dostopna sleherniku, ne le eliti, in naj bo dostopna čim bolj zgodaj, že otroku in mlademu človeku. Kasneje so se te dejavnosti povezale v zavod Pionirski dom, knjižnica pa je odšla na svojo pot.

To je bil čas, ko je kolegica Martina Šircelj, ki je leta 1960 postala vodja Pionirske knjižnice, s svojimi sodelavci, Pionirkami in Pionirji, začenjala orati ledino na področju mladinskega knjižničarstva in se ozirati po najboljših možnih strokovnih zgledih po tujini. Eden takšnih »svetilnikov« v Evropi je bila Mednarodna mladinska knjižnica (IJB) v Münchnu, kamor so Pionirke s pomočjo štipendij odhajale na študijsko izpolnjevanje in najbolj sodobna dognanja stroke prinašale v »svojo« knjižnico in v Slovenijo; vse od uvedbe prostega pristopa namesto običajnega pultnega sistema (že leta 1956) – kot prvi v Sloveniji –, sodobne obdelave gradiva, bibliopedagoških oblik dela, oblikovanja standardov za mladinske oddelke splošnih knjižnic.

Kolegica Martina Šircelj je zaslužna tudi za osnutek standardov za šolske knjižnice, v katerih se je med drugim zavzemala, da mora biti program dela šolske knjižnice del učno vzgojnega programa in dela na šoli. Leta 1961 je začela voditi novoustanovljeno Sekcijo za mladinske knjižnice, ki je delovala v okviru Sekcije za ljudske knjižnice DBS.

Po odhodu iz Pionirske knjižnice je za nekaj let odšla v Afriko in tako med leti 1975 in 1979 delovala v Lusaki in kasneje v Nairobiju. Krajši čas je sodelovala z Bureau of Educational Research, ki je deloval v okviru Nairobijske univerze. Tudi v Afriki ni pozabila na svoje strokovne »korenine« in delo v Pionirski knjižnici. Iz nje se je vrnila z velikim darilom; z rokopisom izbora pravljic afriškega ljudskega izročila in odnesla ga je v Mladinsko knjigo uredniku Niku Grafenauerju, kjer je kasneje izšel z naslovom *Drevo življenja: afriške pripovedke* (1985), za katero je napisala še poglobljeno strokovno besedo o afriškem ljudskem slovstvu, dodala opombe k spremni besedi, bibliografijo virov.

Kolegice Martine, njenega spoštljivega odnosa do otrok in mladih, pomena knjižnic, vere v smiselnost čim zgodnejšega dela z otroki, mladimi in knjigami, njene sodobne vizije slovenskega knjižničarstva, se bomo spominjali tudi, ko bomo prebirali njene knjige, kot so: *O knjigah in knjižnicah za mladino* (1977), *Ure pravljic* (1972, soavtorici Marjana Kobe in Alenka Gerlovič), *Vzgojno-izobraževalno delo v šolski knjižnici srednje šole* (1993, soavtorica), njen navdušujoč uvod v knjigo francoskega komparativista Paula Hazarda: *Knjige, otroci in odrasli ljudje* (1973), ki je bila »biblija« mladinskih knjižničarjev tistega časa po vsem svetu.

Pomembne so še njene spremne besede h klasičnim delom slovenske in tuje književnosti, k Andersenovi *Snežni kraljici* (1969), k delom Franceta Bevka, kot so: *Mali upornik*, *Učiteljica Breda*, *Lukec in njegov škorec*, *Grivarjevi otroci*, *Pastirci*, *Pestrna*, *Peter Klepec*, tudi h knjigi Frana Milčinskega *Bilo je nekoč ...* (1972) idr. Napisala je biografsko zasnovano besedilo o pisatelju *Josipu Ribičiču* (Mladinska knjiga, 1986), pripravila tudi izbor pesmic za leporelo *Sinko nagajivi* (Mladinska knjiga, 1968). Izpostaviti velja, da je kljub intenzivnemu strokovnemu delu med leti 1964 in 1974 iz predanosti svoji stroki zmogla še na ljubljanski Pedagoški akademiji predavati o mladinski literaturi in prenašati znanje na mlade generacije.

Po vrnitvi v domovino se je kolegica Martina Šircelj zaposlila v Narodni in univerzitetni knjižnici v Bibliotekarskem strokovnem in znanstveno raziskovalnem centru. Leta 1980 je prevzela opravljanje del in nalog pomočnice ravnatelja Narodne in univerzitetne knjižnice. Leta 1987 je sodelovala pri pripravi prvih strokovnih programskih zasnov in načrtov za gradnjo nove osrednje univerzitetne knjižnice v Ljubljani (NUK 2). Kot je sama zapisala v svojem spominskem zapisu

v publikaciji *Pionirji smo tudi mi – knjižničarji* (1989): »V NUK-u sem od pravljič za dvanajst let zakorakala v trdo realistično obdobje. Pa mi žilica ni dala miru: zagrešila sem z Ančko Korže še eno, do sedaj nedokončano pravljič, ki se ji pravi: »Programske osnove za gradnjo NUK II. Upam, da se bo končala srečno.«

Kolegica Martina je bila zelo aktivna članica Društva bibliotekarjev Slovenije in vodila že omenjeno Sekcijo za mladinske knjižnice, kasneje je bila tudi predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, vodila jo je do leta 1987. Bila je dolgotletna članica Društva bibliotekarjev Ljubljana. Pomemben je tudi njen prispevek pri nastajanju terminološke komisije. Za svoje delo je leta 1967 prejela najvišje državno nagrado s področja bibliotekarstva, Čopovo diplomu.

Martina Šircelj bo kot ena prvih Pionirk ostajala v naših srcih in spominih, skupaj še z drugimi Pionirkami, Andro Žnidar, Marjano Kobe in drugimi, z našo veliko hvaležnostjo za vse narejeno, za predanost svojemu delu, na čemer lahko sedanje generacije nadaljujemo in gradimo naprej ter svoje delo predajamo prihodnjim generacijam. Tako po Andersenovsko zaokroženo – ki je bil Martinin drag avtor – naj sklenemo, da je bila tudi »pravljič« Martininega življenja in dela raznolika in bogata. Iz setve, ki so jo opravile prve Pionirke, tudi draga kolegica Martina, je nastala obilna žetev. Hvala jim in ji za to.

■ MAG. DARJA LAVRENČIČ VRABEC